

## Baltagul - comentariu literar

Prin capodopera Baltagul, aparut in 1930, Sadoveanu realizeaza o noua interpretare a mitului mioritic, versul-motto indicand sursa de inspiratie: "Stapane stapane,/ Mai cheama s-un cane".

Subiectul este simplu, pastrand elementele baladei: un cioban este omorat de doi tovarasi ai sai pentru a-i lua oile, dar femeia acestuia, apriga si inteligenta nu are liniste pana nu afla faptsii si nu-i pedepseste dupa legea nescrisa a comunitatii.

Intriga, dupa modelul romanului politist, pune in lumina vocatia justitiara a eroinei, descoperirea asasinilor si demascarea acestora.

Faptele din Baltagul se petrec spre sfarsitul secolului al XIX-lea si inceputul secolului al XX-lea, insa intr-o societate patriarhala, arhaica, strapunsa de zorii unei civilizatii, de noi relatii sociale, capitaliste.

Titlul romanului este simbolic. in sensul basmului vechi, baltagul este unealta magica si simbolica insusita de raufacatori si cucerita de erou, unealta care ramane pura, nepatata de sange.

Compozitia e determinata de semnificatia cartii: infatisarea unei societati de tip arhaic si un individ reprezentativ al ei, o lume esentiala, lumea oamenilor de la munte si Vitoria Lipan, exponentul acestei lumi.

Romanul incepe cu prezentarea sintetica a vietii pastorilor (vechimea, felul de viata, psihologia), fixata intr-o cosmologie populara:

"Domnul Dumnezeu, dupa ce a alcatuit lumea, a pus randuiala si semn fiecarui neam.

La urma au venit si muntenii s-au ingenunchiat la scaunul imparatiei.

- Apoi ati venit cei din urma, zece Domnul cu parere de rau. Dragi imi sunteti, dar n-am ce va face. Ramaneti cu ce aveti. Nu va mai pot da intr-un adaos decat o inima usoara ca sa va bucurati cu al vostru. Sa va para toate bune: sa vie la voi cel cu cetera; si cel cu bautura, si s-aveti muieri frumoase si iubete".

Naratiunea simpla, ar putea fi delimitata schematic in trei parti: partea intai de la inceput pana la plecarea Vitoriei in cautarea lui Lipan (cap. VII); prezentarea argatului Mitrea si a lui Gheorghita, coborat la vale, cu oile, asinii si dulaii la iernat, intr-o balta a Jijiei, in apropiere de targ; nelinistea Vitoriei pentru intarzierea barbatului ei, peste obicei, cunoasterea si "citirea" semnelor naturii; mersul femeii la parintele Danila, la biserica, sa-i "ceteasca"; mersul la baba Maranda, care avea "unele tainice stiinti si mestesuguri"; drumul la Piatra, popasul la manastire, la icoana Sfintei Ana; mersul la autoritati pentru a-si spune necazul.

Partea a doua, incepand cu cap. VII, cand Vitoria "are intr-insa stiinta mortii lui Nechifor Lipan si crancena durere, se vazu totusi eliberata de intuneric"; parintele Danila ii scrie jalba catre autoritati;

## Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari  
<http://referatenoi.ro>

---

trimite fata, pe Minodora, cu zestrea la manastirea Varaticului, la calugarita Melania, sora a mamei Vitoriei; lasarea gospodariei in grija lui Mitrea; pregatirea de plecare. Firul naratiunii urmeaza popasurile Vitoriei Lipan in cautarea adevarului despre barbatul ei (itinerariul se sfarseste prin gasirea ramasitelor lui Nechifor intre Sabasa si Suha).

A treia, si ultima parte, sta sub semnul actului justitiar; prezinta actiunile Vitoriei pentru indeplinirea datinei crestine si cinstirea mortului, cercetarea despre vinovati, in Sabasa si Suha; intoarcerea acasa, la Magura Tarcaului pentru randuirea praznicului, a celor cuvenite pentru mort, dovedirea si pedepsirea vinovatilor.

Romanul construiesc pe parcursul sau imaginea unei lumi esentializate. Spatiul cel mai larg revine lumii satului de munte: peisajul, datinile si oamenii.

Ritmul existentei pastoresti este dirijat de fenomenul transhumantei, iar acesta urmareste miscarea marilor cicluri naturale. Scriitorul surprinde trasaturile ce definesc aceasta colectivitate, oamenii de la munte, realist, obiectiv, fara lirism:

"Locuitorii acestia de sub brad sunt niste fapturi de mirare. Iuti si nestatornici ca apele, ca vremea; rabdatori in suferinta ca si-n ierni cumplite, fara griji in bucurii [...], placandu-le dragostea si betia si datinile lor de la inceputul lumii, [...] mai cu sama stau ei in fata soarelui c-o inima ca din el rupta: cel mai adesea se desmiarda si luceste - de cantec, de prietenie. Asa era si acel Nechifor Lipan care acum lipsea".

Ei au o existenta simpla, dar grea: "Munteanului i-i dat sa-si castige painea cea de toate zilele cu toporul ori cu cata."

Gospodaria Lipanilor arata oameni cu indeletniciri specifice muntelui: sunt vremuri in care se practica inca schimbul de produse: "Avere aveau cat le trebuia, poclazi in casa, piei de miel in pod, oi in munte. Aveau si parale stranse intr-un cofaiel cu cenusa. Fiindu-le lehamite de lapte, branza si carne de oi sfartecate de lup, aduceau de la campie legume. Tot de la campii largi cu soare mult aduceau faina de papusoi."

Romanul lui Sadoveanu are un caracter mitic-baladesc, zugravind o civilizatie pastorală milenară. Evenimentele fundamentale ale acesteia, ceremoniile sunt si ele prezente in roman: cumatria de la Borca, la Cruci nunta, in care traditia e plina de stralucire.

Dar Baltagul ramane, in ultima analiza, romanul "unui suflet de munteanca, vaduva Vitoria Lipan". Ea este din Magura Tarcaului si traieste viata aspra a oamenilor de la munte.

Figura reprezentativa de erou popular, Vitoria intruneste calitatile fundamentale ale omului simplu, care se inscriu in principiile etice dintotdeauna ale poporului roman: cultul adevarului, al dreptatii, al legii stramosesti si al datinei.

Scriitorul dezvaluie nelinistea eroinei datorate intarzierii (saptezeci si trei de zile) peste obicei, a lui

## Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari  
<http://referatenoi.ro>

---

Nechifor Lipan, "dragostea ei de douazeci si mai bine de ani", plecat la Dorna sa cumpere oi. Asteptarea se transforma in banuiala, banuiala in neliniste, nelinistea in presimtire si de aici decurg actiunile ei. Munteanca isi cunoaste barbatul asa cum stie semnele vremii. in aceste ceasuri de cumpana, de cautare a adevarului despre omul ei, marea descoperire a Vitoriei ramane insa pastrarea tineretii iubirii.

Tema fundamentala, axul romanului in jurul caruia sunt polarizate timpul si spatiul, este cautarea adevarului in labirintul sau interior. Vitoria pare aceeaasi, in exterior, dar viata ei interioara se adanceste. Acolo, in sine, se hotaraste totul.

intreaga strategie a Vitoriei are la baza doua coordonate fundamentale ale cunoasterii: stiinta semnelor, si i deplin acord experienta morala. Primele semne rau prevestitoare sunt visele: cel dintai vis, care "a impuns-o in inima si a tulburat-o", i-l arata pe Nechifor "calare cu spatele intors spre ea"; alta data l-a visat rau, "trecand o apa neagra... Era cu fata incolo".

Vitoria nu masoara vremea cu calendarul, ci cu semne cerului. Ea intelege semnele firii. Elementele naturii indeplinesc o functie simbolica. Mai ales vantul da semne: "trecu susuind prin crengile subtirate ale mestecenilor".

Vitoria este o sinteza de spiritualitate straveche romaneasca, ea respecta neabatut datina mostenita din vechime, manifestata in viata cotidiana, sau la evenimente cruciale (nunti, botezuri, inmormantari). Toate actiunile ei poarta pecetea ceremonialului, au un caracter solemn, sacru: Vitoria isi lasa fata la manastire, se marturiseste preotului, ia sfanta impartasanie, sfinteste baltagul pentru feciorul ei.

intelepciunea, inteligenta si luciditatea ii dirijeaza comportamentul: cere bani marunti negustorului, sa-i aiba "la indemana" , ii leaga intr-un colt de naframa.

Cuvintele cheie in jurul carora se concentreaza discursul narativ al romanului au valoare simbolica, definind eroina: randuiala, semn, intuneric, lumina.

ingroparea barbatului dupa datina marcheaza momentul reintrarii in linistea si ordinea vietii de la inceput.

"Descoperind adevarul, Vitoria verifica implicit armonia lumii: afla ceva mia mult decat pe faptuitorii omorului si anume ca lumea are o coerenta pe ca moartea lui Lipan n-a distrus-o".(N. Manolescu)

in comportamentul eroinei se cuprinde o intreaga filozofie de viata (ca cea a banului din Miorita), un echilibru si o masura in toate, fara nici o tanguire, mostenite din asprimea vietii din vremuri imemorale.